

Zeitschrift
des
Vereins für Lübeckische Geschichte
und
Altertumskunde

Band 9.

Heft. 2.

Beilage

Dr. J. Collijn: Lübecker Frühdrucke in der Stadtbibliothek zu Lübeck.

Tafeln.

Lübeck
Lübecke & Nöhring
1908.

Isak Collijn

Lübecker Frühdrucke in der Stadtbibliothek zu Lübeck

Tafeln

Beilage zu Band 9: Heft 2 der Zeitschrift des Vereins für Lübeckische Geschichte
und Altertumskunde.

Lübeck

Lübecke und Wöhring

1908.

Druck von Almqvist & Wiksell in Uppsala.

edunt me adhuc esurire. Itaque simi-
lum per. Jaco. Infinitus enim in obsequio.
Nam secundum gloriam quanto quis profun-
dus discit tanto profundiora cognoscit.
Sed quia sacra historia omnium scientiarum
magistra. Cuius auctoritas secundum
magis super gen. maior est quam omnis
humana ingenii perspicacitas. Et secundum
gregorium secundo mod. c. 1. scriptura si-
cut mensura oculis quasi quoddam specu-
lum opponitur ut interna facies nostra in-
tum proficiamus et a profectu qui longe
hinc narrando gesta sanctorum ad imi-
tandum in corda provocat infirmorum.
Namque non videmus sacra commemorat
contra viciorum plura debilia nostra con-
firmat penam quam vero non solum sanctorum
nobis virtutes allent sed etiam casus in-
felicis et in victiosa fortuna. quod
instanto arctare et iustum vitamur
quod detestamus timere. Itaque ut quis
quis fuerit ad iustitiam ac contra virtutem
tam opposita animetur bene visum est
contexere quasi sub fasciculo patres ve-
teris testamenti a protoplastis usque ad
hunc usque diem. Itaque propter
tam facile dante propter propter
tam ac scriptori varietatem prop-
ter huiusmodi in sua pauperum caritatem
inopiam ac commotionem propter prolix
et materiam lectorem suavitati naufragi
tam in istam dicerentur materiam
non manu ditione ac directione prop-
ter quendam desiderium ac temporem ut
sic hinc in quos deventura sic sine
corum. Nam pro partibus psal. plin-
sine sine regredibus pulchri calidamento
redimus. Tam enim non incompacte me-
re calidamento carne innotui inferi
in elasti. videris inqni interius vacui
superius aperta. vilius hinc ut virtuti-
bus ac genealogis sanctorum patrum
tematur ad perfectum qui existus est ad
ephecolum. et innotui. Nam et de conse-
quens. Corporum enim totalis vita no-
stra est discipula de rinas propagati-
one pariter est solia veritate nisi studu-
erit quis eius pietatem moribus imitari
Et quod in hac cathena
auctore pasco venerabili patre trecenti

E
A
C
S
S
S
T
R
O
S
T

in sapientia morabitur. Ecclesi. xiiii. tum
quia studiū sapientie inter omnia perfecti
us. Nam participat aliquaz partem bea
titudinis hic in spe et ibi in re. Jacobi.
iii. sapientia que desursum est. primum
quidem pudica est deinde pacifica et ce
tera tum quia nichil sublimus. Nam per
studium sapientie homo assimilatur deo et
per consequens ei amicitur. cum amicitie
sit assimilare. Sapient. vi. Infinitus enī
thesaurus. s. est sapientia quo qui usi sūt
participes facti sunt amicitie dei ideo sa
lem non diuicias non longa tempora
non inimicorū persecutionē s; sapientiaz
petit quam et impetrauit. iii. Regū. iii.
et. ii. paralip. primo. xxxvi. dis. s. Ecce
Signanter tamen cecinit. Iacobus quo
qui vsi sunt glo. scz facientes ea opere et
voluntate que hauserant intellectu. Jo.
xv. Vos amici mei estis si feceritis et ce
tera. quidam habent sapientiam in cor. de
quidam in ore quidā in more. et hi nomis
sini solum dei amici sūt effecti. Tum ni
chil studio sapientie vtilius. sap. vi. concu
piscencia itaq; eius deducit ad regnum
perpetuū quod quidem residet in cogni
tione diuinitatis. Jo. xvii. Hec est vita
eterna vt cognoscant te. Tum q̄a nichil
iocundius studio sapientie sap. viii. Non
habet amaritudinem conuersatio illius
Ecce remotio omnis mali exterioris et in
terioris Ecceq; appositio omnis boni. Nam
sequitur sed leticiam scilz affectus et gau
dium intellectus prouer. xxv. Mel inue
nisti comede quātum tibi sufficit. quod
quidem nūquam sufficit eccle. xxiii. qui

edunt me adhuc esuriunt. Ideoq; p̄mis
sum per. Iaco. Infinitus enī thesaurus.
Nam scdm glosam. quanto quis profun
dus discit tanto profundioria cognoscit
Sed quia sacra historia om̄ scienciarū
est magistra. Cuius auctoritas secūdu
augus. super gen. maior est quaz omnis
humani ingenii perspicacitas. Et scdm
gregoriū secundo moia. c. i. Scriptura sa
cra mentis oculis quasi quoddam specu
lum opponitur vt interna facies nr̄a in
ipsa videatur ibi. etemim feda ibi pulcra
nostra cognoscimus. ibi sentimus quan
tum proficimus et a profectu quā longe
stamus narrando gesta sanctorum ad imi
tationem corda prouocat infirmorum.
dumq; illorū victicia facta cōmemorat
contra viciorū p̄lia. debilia nostra con
firmat nonnūquā vero nō solum sanctorū
nobis virtutes asserit. sed eciaz casus in
notescit vt et in victoria forcium. quod
imitando arripere. et rursus videamus
quid debeamus timere. Ideoq; vt quis
quis forcius ad virtutes ac contra virtū
tum opposita animetur bene visum est
contexere quasi sub fasticulo patres ve
teris testamenti a protoplasto vsq; ad
xpm cathenatim ac fascim propter eius
dem sacre historie prolixitatem. propter
librorum ac scriptorū varietatem prop
ter librorū in sinu pauperum carenciam
inopiam ac tenuitatem. propter prolix
arū materiā lectoris succincti nauseaz
propter breuiorem diuersarum materia
rum manuductionē ac directionē prop
ter quorundam desidiam ac torporem vt
sic filii in quos deuenere seculi fines. i.
corinth. x. nati pro patribus psal. xliii.
sint suis mgressibus pulcri calciamentis
redimti. Cañ. vii. non incompacte mo
re calciamentorum carne mortuū inferi
us clausi. exterius m̄gri interius vacui
superius aperti. vtilis breuiter virtuti
bus ac geneologiis sanctorum patrum
veniat ad perfectum qui cristus est ad
epheleos. iiii. et. i. corinth. xii. et de conse
di. ii. Corporeum. cuius totalis vita no
stra est disciplina. de cuius propagaci
one parūpar est folia vertere nisi studu
erit quis eius pietatem moribus imitarē
secundū bern. Et quide; in hac cathena
autore pulco venerabili petro trecensi

Limq̄ p̄ozst̄ . n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ m̄n̄ īm̄d̄s̄
• d̄ur̄d̄s̄ īm̄ d̄ur̄d̄s̄ īm̄ d̄ur̄d̄s̄ . n̄m̄n̄d̄s̄
n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ n̄m̄n̄d̄s̄ m̄n̄ d̄ur̄d̄s̄
d̄ur̄d̄s̄ n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄
n̄m̄n̄d̄s̄ īm̄ d̄ur̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ . n̄m̄n̄d̄s̄
n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ . n̄m̄n̄d̄s̄
n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄
n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ . n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄

S
A
P
I
E
N
T
I
A

Sapientia morabitur . Eccl̄i . xiiii .
ante finem . tum quia studium sapien
cie inter omnia perfectius . Nam par
ticipat aliquam partem beatitudinis .
hic in spe & ibi in re Jacobi . iij . in fine
Sapientia que de sursum est primum
quidem pudica est deinde pacifica & .
tū q̄ nichil sublimius . Nam p̄ studiū sa
pientie homo assimilatur deo & per con
sequens ei amicitur . cum amicitie sit
assimilare . Sapien̄ . vii . ante medium .
Infinitus enim thesaurus sc̄z est sapien
tia quo qui vti sunt participes facti
sunt amicitie dei . Ideo salomon nō di
uitias non longa tempora nō immen
sum persecutionem sed sapientiam pe

Fig. 1

... n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ . n̄m̄n̄d̄s̄
n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ . n̄m̄n̄d̄s̄
n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ . n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄
n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ . n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄
n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ . n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄
n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ . n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄
n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ . n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄
n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ . n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄
n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ . n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄

weren dancertouent vntx . xl
de twe slechte benyamyn

Fig. 2

... n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ . n̄m̄n̄d̄s̄
n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ . n̄m̄n̄d̄s̄
n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ . n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄
n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ . n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄
n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ . n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄
n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ . n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄
n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ . n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄
n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ . n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄
n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ . n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄

TAF. 2

Fig. 1. Rudimentum novitiorum II. 1475. LUCAS BRANDIS' Type 1.
Fig. 2. Holzschnitt aus der Nye Ee 1478.

... n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ . n̄m̄n̄d̄s̄
n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ . n̄m̄n̄d̄s̄
n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ . n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄
n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ . n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄
n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ . n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄
n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ . n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄
n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄ . n̄m̄n̄d̄s̄ d̄ur̄d̄s̄

Crede mihi Diuini nō fuisi prim⁹ qui hāc fantasiā ne dicā
fatuitatē ptulisti. Post omniū doctorū lecturas p̄ subtilissima
ingenia p̄o intellectu et cōcordancijs iurū in libris p̄scriptas.
doctores nostri tēporis vit̄ aliquid de textib⁹ intelligūt quod in
telligerent uel in scolis legerent si lecture nō essent. Successiue
inueniunt artes et ex opinionib⁹ et disputatōib⁹ elicitur veri
tas. Dubia que in iure inter doctores sūt ex eisdē textibus ori
untur sicuti in theologia ex sacris litteris diuersorū doctorū opi
niones suborte sūt. neq; em̄ scriptū vnq̄ vlla sic apta claraq; fu
it vt ad diuersos flecti sensus nequiret. Traxerūtq; sacris ex co
dicib⁹ ortū oia que ab initio surgentis ecclie vsq; nūc fuerūt sac
mata. Sed nozat hoc futurū de⁹ idcirco cū p̄ famulū suū Moy
sen israhelico populo legē dedisset et quid sectandū quidve fu
giendū esset manifesta serie p̄scripsisset sciēs tñ futuros esse q̄
legi sue dissonos sensus accomodarēt. p̄sultur⁹ futuro seculo et
obiciē positur⁹ heresib⁹ et falsis opinionib⁹ summū tribunal in
terra cōstituit ad quod maiores cause et oēs afferri dubitatōes
de lege deberēt. Aut em̄ in deutro. dñs. Si difficile et ambiguū
apud te iudiciū esse p̄speperis inter sanguinē et sanguinē. cau
sā et causā. leprā et leprā et iudiciū inter portas videris. verba
narrare surge. et ascende ad locū quē elegerit dñs deus tu⁹ ve
niesq; ad sacerdotes leuitici generis et ad iudicē qui fuerit illo
tpe et q̄res ab eis qui iudicabūt tibi iudicij veritatez et facies q̄
cūq; dixerint qui p̄sunt loco quē elegerit dñs et docuerint te
iuxta legē eius. sequerisq; sententiā eorū nec declinabis ad dex
terā uel ad sinistrā Qui autē superbierit nolens obedire sacero
tis imperio qui eo tpe ministrat dño deo tuo et decreto iudicis
moriatur homo ille et auferes malū de israhel. Sicut veteris te
stamenti sequacibus dñs imperauit ne quis seductus opinione
scindere populū peregrinasq; opiniones introducere posset. Nā
q̄ ambulāt i errore cordis sui veniēt sup eos mala. Sic met̄ xpc
dñs noue legis cōditor veritatis magister et salutis inuētor sū
mi refugiū tribunalis erexit. Elegit em̄ petrū et in petro cete
ros romane sedis antistites qui post eius in celuz ascensionē vi
cariatū tenerēt et in ecclesia primū locū. Cū clauēs regni celoz
illi promissit dicēs. Pasce oues meas. Cur hec? quid opus erat
petrum fieri pastorem. clauēs regni tenere. principatum acci
pere. cristi vicariatū gerere. nisi ut errantes reduceret. ignaros

geslechte sunder ere oltuedere sind heyden gewesen / Des geliken vnser aller van deme geslechte Japhet Ouerst alze le spreken de romesche keyser sy er here vnde bescherme se Dat ys war / It geschueth ouerst micht dar vmmē dat he den yoden er zepster drage / Sunder so geschut yt dar vme dat de yoden in enes romeschen keyser's gefengkemisse sin Dar inne se denne der keyser titus gefangen hadde / vnde alze se spreken it schal waren beth dat messias kumpt / dat ys gantse wedder de pphcie / wente se sprekt wen de messias kumpt so schal eer zepster en ende hebben / So moeste yt sik na erer meningē noch cristen recht an heuen vnde dat is ydel erringe.

De ander tuchmisse dat messias ghekomen sy.

Tem to dem anderen male dat messias ghekomen sy dat wert beweret dor den pphete aggeum de sprekt in deme anderen capittel syner pphcie also / Desse word sprekt de here sabaoth / It ys noch ene klene tyd vnde ik werde bewegen den hemmele vnde de erden vnde dat meher / vnde ik werde bewegen alle volk vnde ik werde kennē de begerer alles volkes / vnde desse pphcie secht vā deme messias des bekennen alle yoden vnde cristen / vnde dar vth hefft men to male klarliken dat messias ghekomen ys / So de pphete sprekt / It ys noch ene klene tyd dat komen schal de begerer alles volkes / Nu hefft he desse word gesproken alze de kōningk darius dat kōningkrike persarum in deme anderen iare ynne hadde gehad / Vnde dat ys nu toz tyd .xix. C. iar Men yt ys wol veer hundred vnde .xxxviii. iar vor cristi ge bōrd gescheen / So tellet men nu toz tyd van der gebōrd xpi M. cccc. lxxiiii. iar / Ouerst .xix. hundred iar ys nene klene tid alze men gementliken wol wisteit / Dar vmmē mot yo

Wo vnse leue here in Egipten vlo vorz konynk
Herodes. Daer hebben de propheten to vorne aldus
van ghesproken. Ysaie. xix.

Se de here wert gade in dat
land to Egipten/ vñ de afga
de de scholen beweget werde
Jeremie. xv. Ik hebbe v
laten myn hus/ vñ hebbe na ge
laten myne woninge. Da
uid. Ecce. See v'lende' ebbe
ik my entfernet/ vñ t...
uen in deme elende. Nsee. v.
See werden gande vñ soken
den heren/ vnde se en werden
ene nicht vyndende. Me

lest in deme boke der telinge/ In deme. xxvij. Do Re
becka de moder Esau vnde Jacob/ horde dat Esau
drouwede Jacob to dodende/ dar vme dat he eme sy
ner benedyginge hadde berouet. Do nam se eren sone
Jacob vñ sande ene vth syneme lande vñ sande ene in
een vzoinet land vppe dat he deme dode mochte ent
loye. Dyt betekent de vorzvlucht vnser leuen heren in
dat lant to Egipten/ do he nicht lange hadde geboze
wese vñ Herodes ene sochte to vorzdelgēde. Me lest
in deme ersten boke d' koninge/ in deme. xix. Capit
Wo konink Saul sande vth sine deenre vppe dat se
scolde dauid soken ene to dodēde edder de hufzuwe
dauides genommet nycol de dar was een dochter saul/
de leet dauid dozch een vinstre mit eneme repe dat he
ene dar mede entquā. Desse konink saul betekēt Hero
des de cristū sochte to dodēde/ do ioseph ene mit mar
en vorzde in egiptē/ also entquā he den de ene sochten.
Maria sede birittē in deme vi boke/ in dē lvij. C.

Incipit ag. & stis & simplex. vt simplicibz valeat medi
ta. 10 passiom.

Este beato Bernhardo. & stat. q. quotidi
ana xp̄iari lectio. detet effedū ice passio
nis recordatio Nam mi hil ita accendit cor
humanū. quemadmodū sepe ac sedulo re
cogitata xp̄i passio & humanitas eiusdē
Et iterū Bernardus mi hil ita medicinale ē peccatorū
& mi hil ita pccm crucifigit. & interficit uiciū. extinguit
tēptationez. depeillt omne genus mali. sicut memora
d. ice passiomis. Itē Bonauētura. Nihil ita illuminat
ad dei cognitionez. nihil ita eleuat ad dilectionē. nihil
ita dilatat ad graciā actiōem. nihil ita cogit ad imi
tatiōez. nihil ita sublimat ad contemplatiōem. nihil
ita opatur in anima vniuersalem sāctificationez. sicut
meditatio dominice passiomis Idem. Si uis vt de uir
tute in uirtutem. de grā ad graciā. de amore in amo
rez. de desiderio in desiderium. de luce i lucem. de bono
in melius p̄ficiās & ascēdas. in nullo fract⁹ impedi
mento. quanta potes deuotione. p̄curras & mediteris
dñicā passionē. Natura em̄ deputauit horaz somno
comestioni. bibicōi. p̄ situ labori. uigilie & hoc totū p̄
corpons restauraciōe. Nūq̄d ergo hora est sumenda
p̄ spūali recreaciōe. nam aia plus q̄ corpus ē. Math. |
vj. Ideo sicut xp̄c suo in corpe cicatrices p̄ nobis sibi
illatas semp te ner. Juxta illud ysaie xlix. Ego tui nō
obliuiscar. ecce in manibz descripsi te Ita cor n̄m sem
per eius cicatrices. sibi debet infigere. qd si fierz: procul
dubio homo quēdam nouū statū. dulcedinis. et medul
limi amons acquireret. oibus mūdi delectatiōibz spre
tis. Sed oportet qd aliquis totam mētis aciem. affe
ci uose. diligēter ac mœse. absq̄ fantasijs vams.

Repetitio. c. Inter alia de emu. ec. edita
a clarissimo iurifuturiusq; doctore Equi-
teq; dño Petro Rauennate Rectore vni-
uersitatis studij Bripeswoldens;

Go Petrus Rauennas Italus ab illustri-
ssimo ac gloriosissimo principe Bug-
slao Pameranie duce cōductus fui ad
hanc suam almam vniuersitatē vt vtz
qz ius ordinarie legerem cum primū pa-
due iura canōica legerē ordinarie hic so-
lus inter principes potuit me ab italia
reuocare sua maxima caritate. sua su-
ma liberalitate et clemētia sua aim sa-
piētia Nec prius tēpibz i italia p̄ceps
visus fuit qui ita animos italoꝝ ad di-
ligendū alliceret sicut inuicissimus duo
noster bugslaus Nec talē et tantū prin-
cipem ulla vnq; etas in italia cōticefecit
Abirabant omnes corpis pulcritudinē in-
cessus grauitatē. maiestatem cesaream
et sup omnia liberalitatem animiq; ma-
gnitudinē qua sola innūerabiles et vali-
dissimos hostes in mari supauit et glo-
riosissimus principū maximū triūphus
reportauit. Non defuerūt oratores non
poete qui eius memoriaz beneacte vite
sempiternā reddiderunt. Qua de te me
sibi totū cum filio meo vincentio docto-
re similiter cōducto ad legendū iura pō-
tificum dedicauit. qui felix et ānosus vi-
uat et deus regnū suum salutēq; suam
p̄petua p̄tectione custodiat. Amen
Postq; autem huc veni quidam ex ma-
gnificis p̄consulibus huius nobilissimi
oppidi me sepiissime rogarunt vt in scri-
ptis redigere vellem. an et quādo delin-
quentes in ecclesijs capi possint. Quod
pmisi me facturū licet rem in longū p̄-
traherē variis occupacōibus impedit
et maxime qz vtrūq; ius quotidie lege-
bam in voce et in scriptis Impedit etia
eram quibusdam cōsilijs que illustrissi-
mi sducibus daturus eram tandem de-
ceui eorū voluntati satisfacere Et autē
melius et pulcrius hanc materiā expe-
direm volui cōmentū vnū edere sup de

cretali Inter alia de emu. ec. vbi hec ma-
teria principaliter habetur Et multa ex-
tra p̄positā rem adducētur que forte ni-
sallo: futuris lectoribz pulcherrimavide-
bunt Et ut morem meū vetustū seruem
Rogo vt piissimū redemptor noster huic
cepto meo adsit Ipse enī est oim bonoꝝ
dator et sine ipso nichil bene fieri potest
iuxta illud Jacobi. j. Omne donum et
omne datū optimū de sursum est descen-
dens a patre luminū. glo. allegat hoc.
in. l. nam et demostenes. ff. de legi. que
eciā dicit qz oim sapiētia a dño deo est
Et in libro psalmoz legit Intellectū tibi
dabo et instrua te in via hac qua gradi-
eris Allegat bal. in precludijs feudorū in
principio et. ij. ad Corin. iij. Nō sumus
sufficiētes aliquid cogitare ex nobis qua-
si ex nobis Et. j. ad corin. iij. Quid autē
habes qd non accepisti. si autē accepisti
quid gloriaris quasi nō acceperis. Et
j. Corin. v. siue manducatis siue bibi-
tis siue quid aliud facitis omnia in glo-
riam dei facite. Et ad colosen. iij. Omne
qd cumq; facitis in verbo aut in ope in
nomine dñi ihū facite. Et bñs Augstin⁹
ad bone. papā Nō potest homo aliquid
boni velle nisi inuētur ab eo qui nō pōt
malū velle. Et in libro de p̄destinacōne
scōꝝ Prius ē inquit cogitare bonū qua-
si credere et ipm cogitare bonū ex deo ē
Et in libro d corec. et gra. Sine gratis
dei nullū proisus siue volendo siue age-
do faciūt homines bonū. Et ad valētiniū
Logitare v̄l agere scōm deū nulla racō-
ne sine grā dei possumus. Et in enchei-
dion. Gracia p̄uenit ut velimus bonum
Et in libro de ec. do. Aduet ad queren-
dum salutem libertas arbitrii sed mo-
uente prius deo Et in solilo. Gelle ecia
quod bonū est non possunt nisi tu velis
Et Isidorus in libro differenciarū. Gra-
cia est diuine misericordie donū p̄ quod
bone volūtatis est exitus. Et ideo Cesar
noster principium facit ab imuocacōne
diuina qua p̄termissa nullus rite funda-
tur exordium In principio C. et in prin-
insti. et ibi dixit glo. qz ex hoc sequitur
bonum inicum melius medium et opti-
mus finis Facit teo. in. l. in nomine dñi
a ij

Item q̄ posse sit duplex sc̄ facti et iur̄
 ris. Itē q̄ peccatū sit multiplex s̄ c. iij
 et iij. Vide etiā sc̄onū sup̄ s̄ij. dis. r̄ij.
 q̄ ex puris naturalibz aliqñ possit ha
 beri p̄gnatio pcti. et qua oriri possit
 displicentia pcti dolorosa. Vñ p̄ q̄ ca
 piēdo p̄m̄am put ē virt⁹ aut sacramētū
 nō p̄t eā ep̄s remittere p̄ solemnē in
 dulgētā. q̄ put ē virt⁹ d̄ esse p̄petua
 in hac vita actu et hitu q̄ diu hō viuit
 q̄ ē de iure n̄ali. n̄a p̄bi i puro lūie na
 turali de pctō doluerūt. et put ē sacra
 mentū ē de necessitate quā ep̄s remit
 tere nō p̄t. q̄ papa sicut nō p̄t dispen
 sare ut quis nō baptiset. sic nec ut q̄s
 nō p̄fiteat̄ aut rē furtiue ablatā nō re
 stituat. q̄ cōfessio ē p̄s integral̄ p̄m̄e
 s̄m̄ magistrū in iij. dis. r̄vi. et p̄m̄i
 nō dimittit nisi ablatū restituat. r̄ij.
 q. vi. c. Si res. Itē ē regula iur̄s i ser
 to. et p̄m̄a inquātū ē sacramētū nō est
 quid lege positia adinuentū. iō papa
 nō p̄t in illa dispensare. S; loquēdo d̄
 p̄m̄a ut distictū ē de ea s̄ c. r̄ij. ad quā
 implēdā quis tenet hic vel in purgato
 rio i foro et iudicio dei. ap̄d cui⁹ iusti
 tiā cuiuslibet pene soluet̄. q̄litas quo
 ad acerbitatē. et quātitas quoad du
 ratōem t̄pis ē diffinita. d̄ p̄m̄a sc̄z fori
 secreti. sic ep̄c p̄ solēnes quas dare h̄
 indulgētias remittere p̄t p̄ pctis d̄bitas
 p̄m̄as. ut patuit i principio in diffinitōe
 indulgētie. et i sūma ast̄s̄ li. v. n. r̄r̄r̄
 Quarta: q. v̄p̄ indulgētie tenē p̄tate
 sūm̄oz p̄ntificū vel alioz ep̄oz. aut
 d̄ thesauro ecclē: et an p̄tate ord̄is aut
 iuris d̄cōis. Et an p̄tate ord̄is respiciē
 tis corp⁹ t̄pi v̄ep̄. aut corp⁹ mysticu qd̄
 ē ecclā Et an p̄tate seculari an ecclā
 stica Et si sic an p̄tate ecclāstice iuris
 d̄cōis i foro exteriori v̄ interiori. Ad
 ta p̄tās iuris d̄cōis fori interioris ē du
 plex. vna clauū sc̄ie. et hec p̄sistit i in
 iūctōe vel et̄ moderamēte Alia put re
 spicit̄ absolutionem a peccatis et re
 missiōem culpe Itē nota duplex ē the
 saurus sc̄z materialis p̄s: r̄r̄r̄ v̄ij. the
 saurizat̄ r̄ig. r̄c Et sp̄ialis colōcē. ij.

In quō sc̄z x̄po sunt om̄s thesauri r̄c
 Primus non faciat. cor̄ ligat. beatitu
 d̄e priuar. et sicut p̄sistit in vestibz me
 tallis et lapidibz preciosis. Sic sp̄ialis
 thesaurus ē triplex. gr̄e. sapiētie. et bo
 ne vite Et ē circa tria. primo circa mi
 sericordiā. tobie r̄ij. bona ē oratō cur
 ie. r̄c. Sc̄do circa christi passionis so
 lacium. iob. iij. Quasi effodientes r̄c:
 Tercō circa duotōis dulcedinē. mat.
 r̄ij. Simile est reg. ce. thesauro. Hic
 thesaur⁹ d̄ reponi cū diligētia tripli
 ci. Primo i colligēdo cū merito. tobie
 iij. Premiū bonū r̄c. Sc̄do i tuto lo
 cando loco. mathei. vi. Thesaurisate
 r̄c. Tercio sūma vigiātia custodiēdo.
 i. corin. iij. Habem⁹ thesaur⁹ i va. sic.
 Hunc nititur tollere eliodorus. ij. ma
 chabe. xxx. Quia est agregatō merito
 rū superogatōis totius ecclēsie catho
 lice indeficiēs ut hic sumitur: De pri
 mo thesauro dicitur p̄uerbi. vltimo:
 Fortitudo et r̄c. r̄c. r̄ibidē r̄r̄i. The
 saurus defictalis r̄c: De sc̄do sc̄z sapi
 entie d̄r̄ ecclēsi. i. In sapiētie thesau
 ris r̄c: et luce vi. Bonus homo r̄c: et sa
 pientie. vii. Infinitus ē thesaur⁹: r̄c:
 De tercō sc̄z bōe vite qui gemmis fig
 nat: p̄saie. r̄v: Dabo vobis thesau:
 r̄c: Hic primo est circa p̄m̄am et in ei⁹
 p̄ribz: Sc̄do in exercitio bone opati
 nis sc̄z castimonie. obedientie et paup
 tatis. ad quod exercitium nos perdu
 cat ihesus christus sua gratia ut viba
 mus dehinc super cetera Amen.

Hec propter questores p̄ terras cur
 rentes. et indiscrete indulgentias pro
 nuntiantes. quorum malū euitari nō
 potest nisi cognitum. p̄s. lxxii. Hoc la
 bor est ante me donec intrem in san
 ctuarium dei. id est in scripturas r̄c.

Finis est Deo gra
 tias Sub annis d̄o
 mini Millefimo
 quadringētesimo
 octuagesimō Amen

Patet vniuersis Omnes litteras inspecturis qualiter: Deuot
Ho opus sancte crucis contra impiissimos Turcos crucis Christi et sibi ipiane inimicos per sanctissimum dominum nostrum Iesum
Christum divina puidencia papa quartum ordinatum debita sedi
re potestate habet eligendi presbiteri sibi et donum religiosum vel seculari qui audita diligenter et
re c
possit auctoritate premissa ab omnibus commissis per e
excelsis et peccatis quibuslibet quatuordecim annorum
etiam si talia foret propter que sedes apostolica esset merito pialenda. Et a ceteris et penis ac excommunicationibus omnibus a iure vel
per statuta quecumque promulgatis et sedi apostolice referuatis semel duntaxat. Et non referuatis vero eide sedi locum quocumque so.
petie ac semel in vita et in mortis articulo plenaria omnium peccatorum suorum indulgentiam et remissionem impendere
pro obsequiis quibuscumque referuacionibus a prefato prefate vel eius predecessoribus factis prout in bulla data .M. cccc. lxxv. p. vi.
die nonas decembris plenius continetur. In cuius residue et testimonium Ego frater Iohannes de S. Petri de S. Petri pa
tris ministri prouincie Saxonie super fratres de obseruancia vulgariter nuncupatos pro mine vicarius licet inmeritis in hoc
cruciata negocio auctoritate apostolica sub commissariis patris litteras fieri fecerit sigillo quo in talibus vtor iussi appositione
miri Datum Anno incarnationis domini Millesimoquadringentesimo octuagesimo secundo: Die vero

Mensis

forma Absolutionis

Miseretur tui .7c. Dominus noster Iesus Christus per sanctissimum misericordiam te absoluat et ego auctoritate eius et beatorum Petri
et Pauli apostolorum ac sanctissimi domini nostri pape michi commissa et tibi concessa te absoluo a vinculo excommunicationis si incidisti
et reseruo te sacramentis ecclesie ac viuioni et participationi fidelium. Et eadem auctoritate te absoluo ab omnibus et singulis cri
minibus delictis et peccatis tuis quatuordecim annorum et eorum omnium si talia forent propter que sedes apostolica merito pialenda
foret. Et de ipsis eadem auctoritate tibi plenariam indulgentiam et remissionem confero. In nomine patris et filii et spiritus
sancti Amen:

Item in mortis articulo adiungenda est hec clausula. Si tamen ab ista egritudine non excesseris plenariam remissionem et in
dulgentiam tibi eadem auctoritate in mortis articulo conferendam referuo.

Siren est monstrum maris quia ab umbilico
 de super est ut pulcherrima virgo inferius au-
 tem piscis tota hec siren tam dulciter cantat quod propter
 dulcedinem cantus illius nautae gubernacula relin-
 quunt et obdormiunt. eapropter multi periclitantur
 Quidam autem impudicus luxuriosus navigans
 per mare intuitus est sirenem pulcherrimam. qui sta-
 tim ipsam concupiens ad luxuriam proclamavit. :.
 Siren autem magis dulciter clamabat et cantabat
 se quoque parabat ut hunc lubricum deciperet et ait Ne
 intueor me diligis. Sed si vis mecum concubere de-
 scende in fluctibus et ad libitum corpe meo perfrueris. :.
 Erat enim hic ita a luxuria inflamatus quod quasi nil de se se-
 ciebat. Idcirco misit se in mariuis undis ut cum
 ipsa cubaret At illa hoc intuens ipsum in undis reli-
 quit pichitare per mareque natavit ut solebat dicere.

f. liij

Bartholomaeus de Camerino familiaris Sacramenti dñi mi Sicut pape qñt. et p̄stitit Lōmissari⁹ et executor specialit d' opata
 cessari p̄fidel catholice defensione Nobis oibus et singul' ab quos p̄fides n̄rē p̄fiteri p̄fatus dñs n̄r papa con
 cōfessaria magnitudine caliditate et plenit. in qua religio r̄plans veritas p̄pter crebros p̄ncipales p̄fatus dñs n̄r papa
 hñ q̄ quotidie nituntur orthodoxos fidei r̄ ultores inuadere. et i eoz spurcissimē secte errores idacere. et a veritate p̄fate sicut uariare L' apicis in dēpnitati fieri
 torpis aicqz subdito r̄ saluti p̄uidere Et fides ipsi ad cōfessionē dicit fieri. et istud p̄fatus dñs n̄r papa p̄fatus dñs n̄r papa
 lem p̄fatus dñs n̄r papa p̄fatus dñs n̄r papa p̄fatus dñs n̄r papa p̄fatus dñs n̄r papa p̄fatus dñs n̄r papa p̄fatus dñs n̄r papa
 suas p̄fatus dñs n̄r papa p̄fatus dñs n̄r papa p̄fatus dñs n̄r papa p̄fatus dñs n̄r papa p̄fatus dñs n̄r papa p̄fatus dñs n̄r papa
 vel cū hñtib⁹ p̄fatus dñs n̄r papa p̄fatus dñs n̄r papa p̄fatus dñs n̄r papa p̄fatus dñs n̄r papa p̄fatus dñs n̄r papa p̄fatus dñs n̄r papa
 ratū ē nō curatū Ep̄i cōfessionē eoz diligēt audita. cōcēpere possit r̄ valeat absolucōne plenaria ac r̄missionē oim suoz p̄fatus dñs n̄r papa
 enozimū Ecclā si talia foret p̄pter que scias ap̄lica esset merito asalenda Excep̄tis criminibus et p̄ccis cōspiratōis Romanū pontificē r̄ quocūqz cōtractis. a
 iectōnis manū violentari in Ep̄os et sup̄iores p̄fatus dñs n̄r papa p̄fatus dñs n̄r papa p̄fatus dñs n̄r papa p̄fatus dñs n̄r papa p̄fatus dñs n̄r papa
 ture vel ab hōe inflic̄tis seu p̄mulgatis. cū dispensatōne oim votoz Excep̄tis votis dñtatar Religiois et castitatis Et cū dñs n̄r papa
 et absolucōne oim irregularitatū. Excep̄tis irregularitatib⁹ p̄uenitibus et homicidio voluntario et Bigamia. scilicet i vita et cōiā i mortis articulo. septi
 ac pluries occurrēt dicta plenaria absolucōne p̄uenitibus et homicidio voluntario et Bigamia. scilicet i vita et cōiā i mortis articulo. septi
 calibus toties quociēs id p̄uenitibus et homicidio voluntario et Bigamia. scilicet i vita et cōiā i mortis articulo. septi
 Et qz duos in ip̄o. sine salute meo. volens dictas sa
 dulgēciā r̄ grācias cōsequi aculit elemosinā. iuxta ap̄lice sedis idulitū p̄dico tenore p̄ncipiū cōmittim⁹ et mādāmo oibus sacerdotib⁹ electis p̄ p̄fatus dñs n̄r papa
 trit uentē. q̄ absoluat eligentē. ut p̄mittit cōmutādo vota. si q̄ emisit i ista scāz expeditōem. iuxta tenore itāz ap̄licaz cōcessariū dicte Et exp̄. ille. ille.
 sac. p̄p̄us cōpositōne cū dicto commissario uel cū eiusdē substitutis. sup̄ casib⁹ sedis ap̄lice specialiter reseruatis In quoz sicut p̄ntes fieri secū r̄ as. et sigillo
 quo ad hoc vhimur cōmunit. Datū Anno dñi. M. ccc. lxx. die

forma absolucōnis.

Miserat tui r̄. Dñs n̄r ipsa merito sue Scissie passiois se absoluat Et ego quate eiusdē et eius b̄toz ap̄toz Petri et pauli. ac Scissimi dñi n̄r
 pape i hac pte michi commissā. absoluo te ab oibus sentētiis r̄ cōfessariis maioris p̄ maioris suspēsiōis et infideli. ac aliis r̄feris ecclesiasticis si includisti.
 r̄ ab oib⁹ p̄ccis tuis. criminibus r̄ excessib⁹ r̄ delictis q̄tūcūqz quib⁹ r̄ enozimib⁹. etiā sedi ap̄lice reseruatis iuxta ap̄lice sedis indulitū impeditō ut i ple
 varia remissionē et indulgētiā oim p̄ccoz tuoz Et reseruo te i gremio et unione Ecclē m̄ris ecclē. ac eiusdē sac̄mētis et p̄cipatē i fidelit. et illi puritati
 et statū Innotētie i quo cras qñ baptizatus fuisti. Remitto tibi oīs penā quā p̄ cōiā p̄nti videres. n̄ in p̄nti vito q̄ impuri. morio In noie p̄ris et
 filij et sp̄s illa ucti Amen. Glade in pace. et ap̄ius noli p̄ccare.

Wyt begheynnet de tyde des ly-
dendes vnser herē ihesu cristi
vnde der medelidighe ter hilligen yue
vrouwen marie sner moder te gantz
ynnich sine vete ghemaker best payes
Iohannes de roe vnde twintegheste de
ghegheue best eneme yewelken myn
schen de se lest also vakene vertich yn
re aflates vorlatinghe **D**otlyker funde
wente men secht dat he vdiuelastighe
was ghewesen in deme gheloue vnde
vrompdelst wesen beten cristo vñ der
yue vrouwen marien best he yn ene
vorbeteringhe synes bylouen lof vnde
ere wedder gheboten **D**e metten

Hillighe yue vrouwe ma-
ria teleyenne godes wete
bu byst sote vnde schone
Byde ten konyng ihesu
vñ vns de vorraden is to
deme smelyken dode

Fig. 1.

Amice nō facio tibi iniuriā. nōne ex denario
cōuenisti meū. tolle qđ tuū est ⁊ vade. An.
Amice nō facio tibi iniuriā. nōne ex denario
cōuenisti meū. tolle qđ tuū est ⁊ vade. An.
Tolle qđ tuū est ⁊ vade. qz ego bonus sum
dicit dñs. An. Nō licet mihi facere qđ volo.
an oculus tu⁹ ne qđ ē. qz ego bon⁹ sum dicit
dñs. An. Erunt primi nouissimi ⁊ nouissimi
primi. multi em sunt vocati pauci vero electi
dicit dñs. An. Multi sūt vocati. pauci vero
electi dicit dñs. **D**ñica in seragesima.

Eres libeter sufferns insipientes cu suis ipi
sapiētes sustinetis si quis vos in seruitu
tem redigit. si quis deuorat. si quid accipit.
si quis extollit. si quis in facie vos cedit ⁊.
Bñ dicens ergo dñs noe ait Flequa qđ vltra
maledicā terre. ppter hominē Ad imaginez
quippe dei factus est hō. d. hoc em erit sig
nū fedēris inter me ⁊ terrā arcu meū ponā
in nubib⁹ celi Ad imaginē ⁊ repetat. An.
Dñps dñs ad noe dixit. ponā arcū meū in
nubibus celi ⁊ erit signū fedēris inter me ⁊
Deus qui cōspicit qz ex **A**lterram Collocā
nulla nrā actōe cōfidim⁹ Concede. ppi
cius vt cōtra oīa aduersa. doctoris gentium

Fig. 2.

CCCCC
CCCCC
CCCCC

Fig. 3.

L. 1077. 1841 [TAF. 13.]

Fig. 1. Tyde des lydendes vnser heren ihesu. [SNELL 1482.]

Fig. 2. Horarium Lubicense (?). [SNELL 1482.]

Fig. 3. Rubrikzeichen des Dialogus creaturarum. 1483.

in carne: sed assūptione humanitatis in
 deo. **U**nus omnino nō ꝑ fusione substātie
 sed vnitate ꝑsone. **N**am sicut aīa ratio:
 nalis et caro vnus est homo: ita deus ꝛ
 homo vnus est xpūs. **Q**ui passus est ꝑ
 salute nostra: descendit ad inferos tertia
 die resurrexit a mortuis. **A**scendit ad ce
 los: sedet ad dexteram dei patris omni
 potentis. **I**nde venturus est: iudicare vi
 uos et mortuos. **A**d cuius aduentū oēs
 hoīes: resurgere habēt cū corporibz suis.
Et redditori sūt: de factis ꝑꝑrijs ratio
 nē. **E**t qui bona egerūt ibūt in vitā eter
 nā: qui vero mala in ignē eternū. **H**ec est
 fides catholica: quā nisi quisqꝫ fidelitꝫ fir
 miterqꝫ crediderit saluus esse nō poterit.

Iuncta regēs plene laus eua ihu nazarene.
Sit tibi xꝑe deus quo ghotan bartholome?
Anno milleno c quatuor octuageno
Sub primo. mille psalteria presserat ille.
Omnibz apta quidē post fata patēs sit eidē
Porta supernorꝫ qꝫ premia fida piorum.

**Hi sunt articuli abbreviati prime cōcessionis sacramentorum indulgentiarū ple-
nissimæ Jubilei & Cruciatu cū certis alijs gracijs et facultatibz p tuitōne or-
thodoxe fidei cōtra p̄fidos Turcos oibus et singulis ep̄fidelibz vbilibet confi-
tutis cōcessis**

Facultas Jubilei

¶ Primo summus pontifex dedit et misericorditer concessit omnibus vtriusq; sexus xp̄fidelibus vbiq; locoz regentibus ecclesijs ad instar ecclesiarū vrbis que tpe Jubilei solent visitari p commissarios aplicos deputatos visitantibus, et manus obstrictas porrigentibus tales et tātas indulgētijs, grās et facultates quales et quātas psequuti fuissent vel cōsequi potuissent si ecclesias alme vrbis tpe Jubilei visitassent. Itē vt dicti xp̄fideles facili⁹ suarū aiay salutē psequi possent. S. B. M. dedit et cōcessit Lōmissarijs aplicis et suis subcōmissarijs facultatē confessoris deputadi triplicem.

¶ Prima facultas sequens ad Jubileū que est valde singularis

¶ Primo dat facultatē quo ad absolutiōnē quorūcūq; criminū quārcūq; enormius, nedū sece aplice in genere vel specie, sed etiā. S. B. M. reseruatorū, q̄ iō casus de exp̄sso dicuntur, qz sine exp̄sso mādato. S. B. M. nullus ab illis etiā in vbe tpe Jubilei pōt absoluerē, q̄ facultas merito singularis dicitur, qm̄ etiā sepe numero p̄n- dulgētijs q̄ plurime a. S. B. M. emanarūt. Karistie tñ p̄dictos casus de exp̄sso in cōmissarij suoz posuit arbitrio. ¶ Forerūt q̄ sup̄dicti p̄fessores in foro cōscien- tie a s̄na excoicatiois a iurē vel ab hōie lata et interdicto aucte aplice scdm̄ tenorē bulle P. ij pape. ij. et interdicto absoluerē, p̄ter q̄ de s̄na excoicatiois et suspensio- nis a diuinit quā incurrūt murmurātes cōtra h̄mōi grās, publicationēq; impediētēs, aut bona ex ill' pueniētis t̄nētēs, et quo crimine et s̄na nullus virtute qua- rūcūq; indulgētiay pōt absolui, nisi a Romano pōntificet postq̄ p̄dignā satisfactōis fecerit, q̄ vixit esse impossibil' nisi in articulo mortis. ¶ Forerūt viter⁹ sup̄s dicti cōfessores vota quecūq; p̄mutare, remp̄tis quatuor magnis votis q̄ dicunt̄ vota de iure excepta, q̄ reseruant̄ p bullā aplicā collectā siue commissario aplico, et il- lius succollcōi siue subcōmissario, q̄ dicitur amissari⁹ et ab eo sp̄cialiter reputari poterūt etiā sup̄dicta vota p̄mutare, et sup̄ q̄cūq; irregularitate etiā qualitercūq; contracta, et cū symonijs dispensaret et rebus male abianis componere.

¶ Sic sequitur facultates cōcessę p̄ter Jubileū, que sunt tres.

¶ Prima facultas est facultas p̄fessionalis in qua est vna singularis clausula, s. q̄ vbi. S. B. M. in alijs p̄fessionalibz dat plenariā remissionē semel in vita, dat in ista toties quoties hō dubitat de morte. ¶ Primo. S. B. M. volēs saluti xp̄fidelū abūdātius p̄uicere dat et cōcedit vtriusq; sexus xp̄fidelibz, q̄ speciali intēnōne man⁹ adiutrices p tuitōne fidei porreuerint facultatē eligēdi p̄fessore secularē aut regularē, q̄ tonēs quonēs opus erit illos poterit absoluerē in oibus casibus, p̄ter q̄ seoi aplice reseruantis. ¶ Itē dicitis xp̄fidelibz. S. B. M. dat et cōcedit nō solū in vita, sed etiā tonēs quonēs ad eū statū puenierint vt veniūt de illoz morte dubi- ret, etiā p tunc nō moriatur, pariter q̄ in vero mortis articulo plenariā remissionē

¶ Secunda facultas p̄ter Jubileū pro defunctis

¶ Secūda facultas p̄ter Jubileū. S. B. M. dicitā indulgētiā nedū viuifecit et mortuis, quoz aie in purgatorio existūt succurrere volens, eo maxime q̄ in caris- tate et ceteris h̄mōi indulgētiay et vniuersal' eccle suffragioz de t̄belauro eccle eiusdē vniuersal', q̄ meritis passiois xp̄i et sanctorū p̄stat sunt capaces, nec en̄ subip- sis p̄cesse valeat, ac p hoc maxime alioz auxilijs indiget in satisfactōz penay dicitis aiabus rebūay, dat et cōcedit dicitis aiab⁹ plenariā remissionē p modū suffragij.

¶ Sequitur tertius Bulle

¶ Et vt aiay salus eo tpe potius p̄uret q̄ magis alioz egēt suffragijs, et q̄ minus subip̄s p̄ficere valēt aucte aplica de t̄belauro eccle aiabus in purgatorio existūt succurrere volētēs, q̄ p caritatē ab hac luce xp̄o v̄nitate recesserūt, et q̄ dum vixerēt sibi vt h̄mōi indulgēti suffragaret meruerūt paterno p̄pacietes affectu q̄rū cum t̄o possum⁹ de diuina misa p̄fisi, et de plenitudine potestatis concedimus pariter et indulgētiā, vt si q̄ parētēs amici aut ceteri xp̄fideles pietate amoni p ip̄s aiabus purgatorio igni pro expiatione penay eiusdem scdm̄ diuinā iusticiam rebūay expositi, dictam pecuniay quotam aut valorem iurta victorū Lōmissarij ordinationē dederint, et manu propria ad cistam imposuerint, aut p fidelem sibi nūciū miserint, volumus ipsam plenariam remissionem p modū suffragij ip̄s aiabus purgatorij p quibus dicitā quorā pecunie aut valorem p̄soluerint vt p̄stetur p referatione penarū valere et suffragari.

Impressus in Fleiswyk p. Stephani arudca.

TAF. 17. Wappen und Signete des Lübecker Unbekannten in *Sante Birgitten* Openbaringe. 1496.

lampadibus **M**edia autem nocte clamor factus est ecce sponsus venit exite obviam sponso. **V**. Audi filia et vide et inclina aurem tuam quia concupivit rex speciem tuam **M**edia **L**. vij. ecce enim receptiois voce decem virgines et omnes virgines dicunt et tamen in porta beatus dominus ianuam non omnes sunt receperunt quia earum quedam dum de virginitate sua gloriam foris expectant in vasis suis oleum habere noluerunt Sed prius nobis querendum est quid sit regnum celorum aut cur decem virginibus comparatur **M**. **V**. Simile est regnum celorum decem virginibus que accipientes lampades suas exierunt obviam sponso et sponse **V**. Prudentes autem virgines acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus **Exe**.

Leo item regnum celorum constat quod nullus reproborum ingreditur etiam factis virginibus cur simile esse prohibetur Sed sciendum nobis est quod sepe in sacro eloquio regnum celorum presentis temporis ecclesia dicitur De quo et in alio loco dominus dicit **M**ittet filius hominis angelos suos et colligent de regno eius omnia scandala **Et** in illo regno beatitudinis in quo pax summa est inveniunt scandala potestatem que colligunt **L**. **V**. **R**egnum mun

Item illa noia memor. paup. diues. vigil. i plu
rali sūt generis cōmūis: z i singulari generis ois
vñ De. hely. Ador vigil z pau di primo genus
omne subandi Est in plurali nunctia bina dari
Item hoc nomē plus scdm eundē auctore i illis
tribus casib' in singulari quos habet est generis
neutri: s; in plali ē generis ois vñ acū illo gto sin
gulari scz pluris. vñ pe. he. Cū p tres casus neu
trū gen' optinet plus Casibus i reliquis gen' oc
videt hēre: Et hoc nomē plus ponit loco cōpati
ui in neutro genere illius nois multus ta tuz qd
caret cōpatiuo in masculino z feino generibus

Explicit Liber Foeliciter

In presenti libello cōtinet hec materia scz
Primo: Remigijs: seu dñs que pars: cū suis
additiōibus: quā materiā iuenies p signaturā fo
liorū a primo folio videlicz vsq; ad xi.
Secūdo: Regimina qd Fortes currit dicimus
quā materiā iuenies in fo. xi vsq; ad fo. quasi xij.
Tercio: Ordo cōstructibilū cum suis regulis.
quā ma. iuenies parti in fo. xij z parti in fo. xij.
Quarto: Vigintiquatuor regule cōgruitatum.
quā materiā. iuenies a fo. xij vsq; ad fo. xxij.
Quinto: Metra ostructionū cū intellcū eorūde.
quā ma. iuenies in fo. xxij vsq; ad fo. xxij.
Sexto z vltimo: Cōpationes: qd In masculino
genere vocamus: quā ma. iuenies i fo. xxij vsq;
ad finē libri.

Impressus in Bleswyk p Stephanū arndes.

Handwritten marginal notes in a Gothic script, likely a commentary or gloss on the main text.

Handwritten marginal notes in a Gothic script, likely a commentary or gloss on the main text.

Tractat' quart' terci pars. art quin

Quomodo
hec oratio
est dicenda

semper et peccatis. suscipe deprecationes
nras. et quos delictorum caritas
stringit: miseratio tue pietatis
absolvat. **I**neffabilem misericordiam
tuam nobis domine clementer ostende
ut simul nos a peccatis omnibus ex
uas et a pena quas pro his me
remur eripias. Per dominum nostrum
domine exaudi. Benedicam domino.
Fidelium anime per misericordiam
dei requiescat in pace. Amen.

Impressus Zubeck ar
te Stepha
ni arndes. Anno dñi M. cccc
scilicet. alia die benedicti abbat

Fig. 1.

Circa hanc orationem duo precipue sunt videnda.

Primum Quomodo hec oratio dicenda est dicendum quod sacer
dos profunde inclinans. versus medium altaris. manibus iunctis ante
pectus suum. dicat tam. scilicet. Placeat tibi etc. Ut sic finis principio
correspondeat Quia sicut humiliando et inclinando missam
incipit dicendo Confiteor: Ita inclinando. opus divinum misse
terminet.

Quid fiet
post illam
orationem

Secundum Quid post hoc fiet Dicendum quod dicta oratio. facta
dos se eleuabit: et extensis hinc inde manibus. et super altare pos
itis. osculans altare. signabit se signo sancte crucis. Ut illibata fi
des cor ipsius. et mentem semper possideat. et animum muniat.
Vt ad optatum portum vite perueniat: in qua fidelis anima
sociabitur deo in osculo salutari. in coniunctione inseparabili. in
caritate christi. Ubi videbimus ipsum sicut est. regem in decore suo
Ubi quisquis vis. ad nutum est: quisquis non vis. periculum deest
Ubi erit status omnium bonorum aggregatio perfecta In quo ipse erit
finitis omnium desideriorum nostrorum. qui sine fine videbitur. et sine
fastidio amabitur: et sine fatigatione laudabitur. Unde circo Sicut
a laude est incipit: in laude quoque sic erit terminandum.

Et a nobis in sempiternum laudetur ille. qui viuus in eternum
et creauit omnia simul. Amen.

Quo facto Euangelium Johis sacerdos incipere potest.
Vel ut placet Officium beate virginis Marie. Deinde sacris vesti
bus se exspoliet: nonnullas deuotas dicendo orationes.

Finit. quedam perutilis.

Expositio et declaratio pro simplicium instructio salutari cir
ca officium misse.

Fig. 2.

TAF. 20.

Fig. 1. Psalterium latinum. 1497. ARNDES Type 2 a u. 11.

Fig. 2. Circa officium misse. [1497]. ARNDES Type 2 a u. 11.

Pronosticationes doctoris mellerstad.

C Eyn vorreykinghe etliker tokamende. vnghe vppe dat inkomende
1499. iare ghescreuen tho sunderlike wolgenallen den oorchluchtighen
hochgeboze fursten vnde lidenen friderich kofurst Des hillighe Ros
misschen rykes artzemaerschalck Vn heren Johan hertogē to Sassen
Lantgreuen in Daringen vn marggrauen tho myssen minen gunstige
vnde gnedighen heren

C Doorchluchtighen hochgeboze fursten gnedighestē vn gnedigē herē
In wen soustliken gnaden hebben ermals an my ghesinnēt. vn vā my be
gheret. dat ik den suluyghen eyn klene korte vorreykinge schreue etliker to
komender dinghe vppe dat inkomende. 1499. iare vth deme gesterite: vn
der grotwerdigen kunst der Astrologē. wo wol ick mi auer dar to gāt
vngenoctsamich erkenne vn nicht vorrouwe solken grotmechtighen
forsten ychteswath duchtiges der kunst gemeten to maken Anghelesen
wo gaer behende myt aller scherpe. vnderwylen de grotmechtigē der
werlde konninge forsten vn heren de suluyge kunst vthghesath vn ghe
vunden hebben. de ane twyuel sunderliken van gode erlichtet syn. sodas
ne heymelike voeynūghe des gesterites vn firmamētes tho erkennen:
vn dar doich tokomende dynghē to schreue gode tho loue. vn dem geme
nē volcke tho nutte vn vorzichtheyt. Dar vth se alle tyd vor ydermens
lick vor wyse vn hochgeleret gehalten syn wente se ock to tyden ouer ges
mene lope vmmynschlike dinghe ghedaen hebbe. Hemliken vth tyd vn
stunde des gebozen konninghes vn forsten. dar yne se vundē alle lyfli
ke tonelle vn ymmestende tokomēde kranckheyt. ock vpghefettes natur
lick ende. vn bestuynghe des naturlikē leuendes vn dat wol touorzūdes
ren is in des suluygen geboze koninges tyd vn stunde gesath eygēschop
tonal vn affual der yennē de nu vorwant syn vn werdē. gelick effte solke
merynghe vn talle des gesterites nicht anders sy den eyn vnuploslyck
ingewerckt wercke dat nenes mynschē vomufft gentslick vorrichten kā
Darumme my vordrechliker were van solken hoghen depē vorwarrin
ghe vn gewercke nictes tho seggen noch to schreuen. den dat ik ychtes
wai der suluen kunst vnghemeten vn vnduchtiges schreue Doch dat in
wen soustliken gnaden erkennen. dat my nicht van den suluyghen vpghe
lecht swaer is So dwynget my de plicht des gehorsames dat yk inwen
soustliken gnaden: so veel myn kleynheyt der vomufft liden wil vā solke
wunderliken dūghe ychteswat beschreue Na anwysinghe des firmamē
tes vn gruntuestinghe der olden vovaren in desser kunst alle sint gewe
sen Tholomeus Alfonso lidenes Alkundus Aomar Abdessahala.
Albomasar Alkabicus lidenes Ock etlike hochgelerden by myns
schliken ghedechnisse der namen alle nicht noet ys to vorstellen Ik be
vuchte ock nicht der doorchluchtigheste hochgebozen forsten narede vn
hynderkosinghe etliker affgunstighē bylter hochwerdighen kunst. wē
te de suluyghe affgunstigen vā den souē fryen kunsten dar vnder de ge

Instructio suffragandi animabus in purgatorio

Ex quo splentes hoies existant. nō intelligētes. quō succurrēdū sit. indigētibz purgatorij aiabus per medi-
um suffragiorū huiusmōi indulgētiarū. Quā de re tres instructōes ordinavi quibz populz equo amore moue-
ri posset ab aias ex purgatorij igne liberādas. In primis noto qz scripturē doctorū catholicorum testimonio.
S. d. n. per indulgētiā animabz eorū que in caritate decesserūt et nō sufficiēter in vita penituerūt ex thesauro ec-
clesie sibi cōmissio plenissime suffragari pōt. Scōo idēdē exēplis roborabitur. Ad emū luce clari⁹ dōmōstrabitur
modus ex purgatorio animas eripiēdi. Pro veritate p̄mi p̄cū sūt multi doctores sacre pagine precipue do-
ctor sc̄s thomas de aquino in quarto. entēgiarū libro. dis. xlv. cui celebrāti missā a xpō dictū erat. thoma thōa
quicquid de me scripsisti. bene scripsisti. Sūt etenim hec verba doctoris sacri. Si autē indulgētia sub hac for-
ma fiat. quicūqz fecerit hoc vel illud pro quo data ē indulgētia ipse vel pater ei⁹ vel quicūqz ali⁹ in purgatorio
decesserit. tantū de indulgētia habet. talis indulgētia nō solū uiuo. s; etiā mortuo proderit. nō enim ē aliqua ratio.
quare etiā posset trāsferre suffragia cōmunia. quibz indulgētie inuitur in uiuos. et nō in mortuos. attento qz
in caritate decesserit dū uiuēt id meruerūt ut eis indigētibz indulgētie suffragaretur. Etia scōm alexādrū
de Hies in iiii. dis. lxxxi. anime purgatorij quo ad penā soluedā sunt de foro iurisdicōis papalis. Datet pre-
terea istud et exēplis. Colixtus qz idē de dit plenarie remissionis indulgētiā pro animabus purgatorij eccle-
sie turen̄si in hispania

Item Rome i capella sc̄e praxedis virginis papa pascaus quint⁹. plenariā remissionē cōcessit pro aiabz pur-
gatorij. que indulgētia ratificata ē per xi papas. sicuti scriptis fide dignis i introitu eiusdē capelle pendētibz pa-
testeri pōt. In hac sequēti forma hētur hmōi indulgētia. Quicūqz legerit vel legi fecerit quinqz missas i prefa-
ta capella pro aliqua anima purgatorij igni tradita. p̄ finē harū missarū ex purgatorio as celū euolaret. Legi-
tur quoqz in scriptura per sedē apostolicā approbata. qz iste idē pascaus papa hūerat vnū auunculū defunctū
pro cuius anima ex purgatorio liberāda quinqz missas in predicta capella celebrauit. Cui in fine vltime misse
existēt virgo maria se manifestans in quadā fenestra eiusdē capelle. extraxit animā pro qua quinqz missas le-
git de purgatorio in celum.

Item ex concessitōe summorū pōtificū. quicūqz per annū vnū. semel in ebdomada utpote feria quarta visitauent
ecclesia sacri laurēti extra muros rome. contēplātōe vnus anime ex purgatorio liberāde. hec anima indulgētiā
plenarie remissionis cōsequitur. et euolat sicut aperte legitur in quadā copia bulle pendēti iuxta summū altare
eiusdē ecclesie sub quo inhūata sūt corpora sancti laurentii. et sancti stephani protiomartiris.

Item rome celebrās vel procurās celebrari in altari sacri sebastiani. pro vna anima purgatorij extrahenda. ex
indultus papalibus extrahitur. Si prenarrata hec valeāt. nemo in dubiū foueā cadat. qz passio cristi et meritū
eius id possent quibus p̄ncipaliter indulgētie inuituntur.

Item volenti querere cū pape assit possibilitas animas ex purgatorio liberādi. Cur nō omēs tunc liberet. pur-
gatorij spoliādo. In promptu r̄ndetur. primo papa nō potest de potētia ordinata dare hmōi indulgētiā nisi
ex causis ratōabilibus et ad id mouētibz. Etia scōo multi sunt qui nō faciunt id pro quo indulgētie sunt da-
te ad suffragandū aiabus et si fecerint illud. hesitāt nō in fide hmōi indulgētiarū. Qui enī nō habet fidē possibi-
litatis indulgētiarū putas qz papa nō posset dare hmōi et tātas indulgētiā. nec pro se nec pro aliis indulgen-
de prodesse pōt. etiā si fecerit id propter quod date sunt indulgētie iuxta determinationem doctorum.

Item vltimo notari dignū est. qz volēs succurrere aie alicui vel aliquibus liberande vel liberandis ex purga-
torij igne. hmōi indulgētiarū medio. debet iuxta cōcilium sui cōfessionis pro hmōi aia vel aiabus elemosinā
tribuere pro tuitione fidei catholice taliter ore dicēdo et mente. Om̄p̄ns et piissime deus hanc elemosinā ex to-
to animo tribuo iuxta intentōem. S. d. n. pape pro defēsiōe ecclesie cristiane cōtra perfidos thurcos. cristiano
nomini inimicos. supplicās. qz hec eadē indulgētia. vel illi aie suffragetur in purgatorio existēti. quā ego cōse-
quut⁹ essem. et illa elemosina per me ad tam pium opus data

Item vnusquisqz habeat memoriā suorū amicorū defunctorum. queādmōdū velit sibi fieri dū carnis debitū
soluerit. Et ḡtet quibus qz aie purgatorij quatuor penis affliguntur. scilicet pena damni ad tēpus. et pena sen-
sus per ignem. et per aspectu in demonum presentium. et quia derelicti sunt ab amicis suis

Paradisus. c. Pastor. a. Pater.
 c. Paulus. k. r. v. Peccare. n. Pe
 nitētia. m. Persecutio. a. Petrus
 b. i. r. Placere. a. Portare. a. Pe
 cus. c. Pseudonare. a. Predica
 re. a. Pseudo. a. Raab. a. Red
 dere. d. Regnū. b. Restituere. a.
 Rogare. c. Sabbatū. a. c. Sana
 re. a. Sanguis. b. d. Servire. b.
 Simon. b. Spūs. b. k. p. Tēplū.
 g. Tūfigurari. a. Uesci. a. Ue
 litire. a. Uenia. b. vgo. b. viue. c.

A

Abulon fuit nouissi
 mus filius iacob He
 nesis. xxx. xxiiij. q. iij.
 cap. Si igitur.

A

acharias. Zacharie mini
 strati sacramēta iudeorū ange
 lus asstitit. eūq; in templo sacri
 ficante exauditu esse nunciauit
 Luce. j. et. j. q. j. Nōne. R. sors.
 b. Templū. a.

A

achus bona sua paupibus
 distribuit. Luc. xix. j. q. ij. S. verū

B

Zachei exemplo illicite acqui
 sita sunt reddenda. Luce. xix. xiiij
 q. v. Non sane.

C

Zachus egit p̄traria eorū que
 predicando cōmiserat. Luc. xix.
 xxvj. q. vij. Affectū.

D

Zachus gaudēs in domū suā
 suscepit dñm. Luce. xix. De con
 dis. ij. Quotidie.

eeb. R. Peccare. 3.

eboe. R. Peccare. 3.

ebeon. R. Peccare. 3.

elotes. R. visitare. a.

elotipia. Vir cuius vxor er
 rauerit. maritūq; p̄tēns. dor
 mierit cū altero viro. 2c. Totus
 textus ille habet Nūeri. v. et. ij.
 q. v. S. Hoc autē. vbi agitur de
 occulta adultera. cuius nephas
 testibz p̄bati nō poterat. aquis
 zelotipie debebat se purgare. 2c
 elus. Testimoniū illis p̄bi
 beo q; zelū dei hnt sed nō scdm
 saām. Ad ro. x. xv. q. j. In panc.
 R. comedē. c. Inuidia. b.

A

A

A

izania. Dicit messonbz. colli
 gite yzaniā et alligate i fasciā
 los ad pburend. Mat. xiiij. xxiiij
 q. j. In panc. R. eradicare. a.

Deo gratias.

Finit felicit̄ p̄ciosissima tabula
 Johis caldini Juriscanonicā do
 ctoris famosissimi. q̄ et ambide
 p̄terium nō incongrue baptisat̄
 multo labore ingiq; vigilantia
 correctū. nam int̄ mille vix vnū
 repit̄ correctū. naz aliud int̄asū.
 aliud accurtatū. aliud t̄npositū.
 aliud mendosū mille viabz suis
 in remissioibz inuenit̄. Sicut et
 illud qd nup̄ circa pres reni cō
 stat esse imp̄ssū. qd mille 2 mille
 caret remissionibz. licz p̄telet in
 multis passibz allegatōnū. Qd
 etiā ut esset mēdosū luculētus
 p̄tendit in frōte illud Jere. j. A.
 a. a. dñe nescio loq. 2c. qd potius
 locari d; in dcoē loqui. q̄ p̄nā
 palit̄ huiusmōi snāz p̄cernit. Cu
 ius indubie corrector extitit q̄ui
 sōno p̄ssus. si saltē corcōrē hūit

R *ut inuenitur in* **R** *ut inuenitur in*

Ik hebbe leeff de schemelheyt mer pyl leuer de
vryheyt to reden **A**mo verecundiã sed poti^o
libertatez loquendi **C**ara mihi est pudorum
modestia s; mihi carior e riuedi libertas **L**ibent^o
obseruo pudorez s; libenti^o desidero agedi licenciã
Gratitudo beneficiorum

R. ys allerijd yngedehtich gewesen guder wer
ke de em bewiset synt **U**atini^o fuit sp bñficor^u
diligētissime memor **U**atini^o vir sp gratissim^o ex
titit **U**atini^o sp curauit ne ingratiudis vicio vn
q̄ crimiari possit **U**atini^o solet aicis mutua bñ
ficiozū vicissitudine respondere **U**atinius cō
suevit eandem officiorum gratiam referre

Laus.

Ik enhebbe vorsichteger noch ne bekāt wen **R**.
Prudentiozem adhuc neminē nōo cicerōe agno
ui **A**ccuratioz adhuc nōo mihi visus e q̄ no
ster catho **C**allidior^u psilio predictū neminez
expertus sum q̄ suspicium

Audita affectantur vera

Ik hore deghelik nyge mere wolde got dat se
waer weren **M**ulta audio quotidie q̄ cupio
esse vera **M**lta mihi quotidie nūciant q̄ vtinaz
vera sint **M**lta ad nos ptinue deferunt q̄ ita ne

Cōsolatio i dolore **D**icunt estare cupio

In alle miner bedrofnisse entfa ik de vronde dat
ik in nener argelift ghebzuket hebbe
In maxima animi acerbitate hac vtoz cōsolatiōe
q̄ ea que feci omni culpa carent.

Dat est du er dyn lofte nicht en heldest du se scholdest ver
 leset / Reymud dyn lucke / dine salicheyt vñ vronde scholē
 leider nu in duffer stunde een ende hebben. Do Melusina
 duise wort horde do erscrak se vtermaten seer vā gantzen
 veme herten / dat se sik vp de voten nicht meer holde mo-
 chte vñ veel straks nedder vp de eerde vñ lāch so by eener
 haluen stunden lanch / De heren vñ denre erscrocke vter
 maten seer vā den worden de se horden eren heren to eer
 spreken / vñ noch meer do se segen ere vzuwe so dzade val
 len vñ so gantz van allen crefften kamen / Se nemen vñ ri-
 chten se vp vnde schudden er kolt water vnder eer antlaet
 meer wen to xv mael dat se doch to deme leesten wedder
 to sik suluen quam /

wo melusina vā groter amacht vñ drofnis-
se nedder vñ veel wedder to sik suluen quas
wat se do mit reymundo vnde etlike landes
heren sede van erer hennevart vnde vā eres
lons Horribels wegen de dre ogen haode

TAF. 25. *Historie von Melusina* [c. 1480].

Die Melusina-Type, Fig. 2.

Fig. 2. JACOBUS DE CLUSA: De rebus mirabilibus (1475). Die Alant-Type.

quo facto) id est qua cōditione (cetera) supple opera
hominis (constant) id est reputantur (quid plus sūt)
nisi (singula vana) sunt. ⁊ (queq;) id est quecunq; fa
cta hominis. supple sunt (nichil) id ē ad nichilum re
putantur.

Doctrinale altum para
bolarum Alani cum glo
sa finit feliciter Impressum
in Lubek. M. cccc. xciiij.

Fig. 1.

**Hic nichil deficit
Sed sequit̄ textus
Nulla potest ⁊.**

Fig. 2.

Sequitur cōclusio **E**rgo perfecta dei opera pro
pter nos facta licet possint scdm quid impediri non
tñ simpliciter omnino frustrari. Patet qz si oportet
gracie frustret̄ in reprobis hoc supplebitur per diui
nam iusticiā malum hoc penaliter reformantē ⁊ tur
pitudine culpe reformabitur per pulcritudinē iusticie.
Un̄ ps. Uniuerse vie domini misericordia ⁊ veritas
Principaliter via est sue misericordie ⁊ bonitatis que
si impedimentū quod habuerit erit ex nrā malicia q̄
suggestione demonis in nobis efficitur sed per diui
nam iusticiam reparatur. Si igitur in quibusdam di
uina bonitas impeditur hoc tamē impedimentū diui
na iusticia reparat ⁊ in bonū ordinem reducit. Dicit
ergo bene q̄ oīno non frustratur qd̄ fieret si ordo di
uine bonitatis a deo institutus quo vidit deus cuncta
que fecerat ⁊ erāt valde bona q̄ destitueret̄. Sed hic
ordo perseverat licet in quibusdam liberum arbitriū
habentibus hoc bonum quo ad eos impeditur ne in
seipsis particeps tamen non oīno frustratur dūmo
do iniquitas talium iuste corrigit̄. ⁊ voluntaria ma
licia coactiōe pene inuolūtariē per diuinā iusticiā re
formatur. vt sic nullum bonum est irremuneratum
sic nullum malum maneat impunitum A quo nos
puniōis malo preseruet nos deus vt cuz electis semp
feliciter gaudeamus.

ExPLICIT determinatio eximij et disertissimi do
ctoris sacre theologie magistri Johannis de
Werbilinia habita in vniuersitate Colonien̄
in scholis artistarū in quolibet.

Fig. 3.

Fig. 1—2. ALANUS: *Doctrinale* 1493.

Fig. 3. JACOBUS DE CLUSA: *De valore missarum* [1493]. Die Alanus-Type.

Uppsala

Almqvist & Wiksells Boktryckeri A. G.

1908